

Μπαίνοντας στη μόνιμη έκθεση του Βυζαντινού Μουσείου μπορείς να δεις ένα ψηφιδωτό. Αποτελείται από ψηφίδες, δηλαδή μικρά κομμάτια διαφορών υλικών, που απεικονίζουν τον Ιουστινιανό. Βυζαντινό αυτοκράτορα που θυ αιώνα μ.Χ., με τη συνοδεία του. Πρόκειται για αντίγραφο βυζαντινού ψηφιδωτού, που διακοπεί το τούχο ενός χριστιανικού ναού στη Ραβένα της Ιταλίας.

Η τέχνη του ψηφιδωτού ξεκινά από το 3000 π.Χ. Στην αρχή οι ψηφιδωτές χρησιμοποιούνταν ψηφιδες από δάστρα και μαύρα βότσαλα. Αργότερα άρχισαν να χρησιμοποιούν και κοκκίνια, πέτρες, μάρμαρο, κατώς και ημιπολύτυπους λίθους.

Στο ψηφιδωτό με τον Ιουστινιανό δες τις ψηφίδες από γυαλί, φύλινα και ρύματα χρυσού. Οι χρυσές ψηφίδες ζέγνουν με μια ειδική επεξέρευνα, από λεπτό φύλλο χρυσού που διατηρείται ανάρευτο σε δύο ρίκρα κορύφα γυαλιού.

Στην ενότητα της έκθεσης I.3 Οι ναοί της νέας θρησκείας μπορείς να δεις τιμήματα ψηφιδωτού δαπέδου. Προέρχονται από έναν κατεστραμμένο χριστιανικό ναό στης άνθες του ποταμού Ιλιστού, κοντά στο Βυζαντινό Μουσείο. Χρονολογούνται τον 5ο-6ο αιώνα μ.Χ.

Δες τις ψηφίδες από μάρμαρο.
Γιατί νομίζες ότι χρησιμοποιήθηκε αυτό το υλικό για ένα ψηφιδωτό δαπέδου;

Η κατασκευή ενός ψηφιδωτού απαιτεί την προετοιμασία της επιφάνειας που θα δεχθεί τις ψηφίδες.

Ο ωροφθήτης απλώνει ένα στρώμα από κονίαμα, δηλαδή μέριμνα από ασβέστη και άλλα υλικά, όπως άμμο, μαρμαρόδοκινη, κεραμίδοδακονή κ.λπ. ανακαπετεί με νερό. Το κονίαμα συγκρατεί τις ψηφίδες μεταξύ τους και ολόλεπτο το ψηφιδωτό στον τοίχο στο δάπεδο.

Όσο το κονίαμα είναι ακόμα μαλακό, ο ωροφθήτης τοποθετεί κατευθεύτηκας τις ψηφίδες στην επιφάνεια του. Δημιουργεί το σχέδιο του είτε από μινύματα είτε ακολουθώντας τη γραμμή που έχει χαράξει πάνω στο κονίαμα. Στόχος το καθαρίζει το ψηφιδωτό με νερό και βούρτα από χόρτο, για να μη φθαρεί το έργο.

Στην ενότητα της έκθεσης II.3 Λατρεία και τέχνη θα βρεις την ψηφιδωτή εικόνα με την Παναγία και τον Χριστό. Χρονολογείται στα τέλη του 13ου αιώνα. Την έφεραν μαζί τους οι πρόσφυγες από την Τρίγλεια (Βιθυνία Μικράς Ασίας). Για την προετοιμασία της επιφάνειας χρησιμοποιήθηκε φυσικό κέρι αντί για κονίαμα.

Δες τις ψηφίδες από γυαλί, φύλλα χρυσού και αργύρου.
Παρατηρήσεις τα χρώματα που έχουν οι ψηφίδες από γυαλί στο πρόσωπο της Παναγίας.
Τι καταφέρνει ο καλλιτέχνης με τα χρώματα που χρησιμοποιεί;

Βαίνοντας από την έκθεση, στην αυλή του Μουσείου, μπορείς να δεις τιμήματα από ένα ψηφιδωτό δαπέδου. Βρέθηκε σε μια ανασκαφή στο κέντρο της Αθήνας. Διακοσμούσε κάποτε ένα κτήριο, πιθανώς λουτρό. Χρονολογείται στα α' τέταρτα του 6ου αιώνα μ.Χ.

Συντηρώντας ένα ψηφιδωτό

Τα ψηφιδωτά για να διατηρηθούν στο χρόνο χρειάζονται αυντήρηση. Ο συντηρητής εξετάζει τα παλιά υλικά και εργάζεται με σεβασμό στον τρόπο δουλειάς των παλιών ψηφιδωτών. Στη συνέχεια προχωράει σε επεμβάσεις που δεν καταστρέφουν το έργο. Τις περισσότερες φορές τα ψηφιδωτά χρειάζεται να έγουν από την αρχική τους θέση για να συντηρηθούν.

Ο συντηρητής φωτογραφίζει τα ψηφιδωτά στην αρχική τους κατάσταση. Τα καθαρίζει από τη σκόνη και καλλά πάνω τους πανία για να μη φύγουν οι ψηφίδες. Χωρίζει το ψηφιδωτό σε κομμάτια και τα αριθμεί, ώστε να μπορέσει μετά να τα τοποθετήσει ξανά στη θέση τους.

Στη συνέχεια αφαιρεί τα κομμάτια του ψηφιδωτού από το έδαφος ή τον τοίχο με μεταλλικές λάρμες. Απομακρύνει τα παλιό κονίαμα από την πίσω πλευρά του ψηφιδωτού και το αντικαθιστά με καινούργιο. Προετοιμάζει την επιφάνεια που θα δεχθεί τα κομμάτια του ψηφιδωτού, τα τοποθετεί και αφαιρεί τα πανία. Καθαρίζει και φωτογραφίζει το συντηρημένο έργο.

Ο συντηρητής Γιάννης Κολέφας και το συνεργείο του απέστασαν από το έδαφος το ψηφιδωτό της αιώνις του Μουσείου με τη μέθοδο του «ρολού»: κόλλασαν πανία στην επιφάνεια του, το τύλιξαν σε κύλινδρο (ρολό), ενώ ταυτόχρονα το έβγαζαν από το έδαφος. Μετά τη συντήρηση, τα τοποθέτησαν ξανά στην αυλή του Μουσείου.

Στην περιοδική έκθεση για τον Γιάννη Κολέφα μπορείς να γνωρισεις το έργο ενός σημαντικού συντηρητή ψηφιδωτών και καλλιτέχνη. Η έκθεση έκινα από τον πρώτο όροφο του παλιού κτηρίου του Μουσείου. Ο Κολέφας σπουδάσας συντήρηση και τεχνή του ψηφιδωτού στην Ιταλία. Υπήρξε για χρόνια ο μοναδικός επιστημονικός καταρπομένος συντηρητής ψηφιδωτού στην Ελλάδα, και ταξίδισε σε πολλές πόλεις για πάνω από είκοσι χρόνια συντηρώντας ψηφιδωτά έργα τέχνης.

Στην ενότητα της έκθεσης Στα ίχνα των αρχαίων και Βυζαντινών ψηφιοφετών μπορείς να δεις ψηφιδωτά που συντήρησε ο Κολέφας και οι συνεργάτες του.

Τα τμήματα αυτού του ψηφιδωτού δαπέδου προέρχονται από την Πέλλα της Μακεδονίας. Βρέθηκαν σε μια ανασκαφή σπηλιού και χρονολογούνται το 325-300 π.Χ.

Ο Κολέφας συντήρησε μόνο την επιφάνεια του δαπέδου. Το δάπεδο έχει νίνει με ψηφίδες από: κοκκύλια; βότσαλα; μάρμαρο; γυαλί;

Σημειώσεις το σωστό

Τα τμήματα ψηφιδωτού δαπέδου που βρέθηκαν στη Θήβα χρονολογούνται στα τέλη του 4ου-5ου ή 6ου αιώνα μ.Χ. Ο Κολέφας με τους συνεργάτες του έβαλε καινούργια τελάρα στα ψηφιδωτά για να συντηρούνται, να μεταφέρονται ή να εκτίθενται πιο εύκολα.

Δες τις μορφές του σχηματίζουν οι ψηφίδες. Πρόκειται για πρωτοποιητικές μηνύν που κρατούν στα χέρια τους.

Στην επόμενη αίθουσα θα δεις ψηφιδωτά που αποτελούν πρωτότυπες δημιουργίες του Γιάννη Κολέφα. Παράλληλα με το ψηφιδωτό ασχολήθηκε και με τη ζωγραφική. Για τα ψηφιδωτά ακαλούθουσε τον τρόπο δουλειάς των αρχαίων και Βυζαντινών ψηφοθετών.

Χρησιμοποιούσε για ψηφίδες

Ποιο ψηφιδωτό σου αρέσει περισσότερο και γιατί;

Συνεχίζοντας την επίσκεψη στο ιατρείο του κτηρίου μπορείς να δεις μερικά από τα αντίγραφα βυζαντινών ψηφιδωτών που φιλοτέχνησε ο Κολέφας. Αποτέλεσαν το καλύτερο μέσο για να μελετήσει τη βυζαντινή τέχνη και τεχνική.

Από γύψο είναι επίσης τα αντίγραφα των υψηλών εικόνων του ναού της Πόρτα-Παναγίας Τρικάλων καθώς και ολόκληρου του τέμπλου. Έγιναν από τον Κολέφα και τους συνεργάτες του, οι οποίοι συνήρθαν και τα ψηφιδώτα του ναού.

Σημένεια της έκθεσης,
στην ενότητα Στο εργαστήριο του
ψηφοθετή αντιστοίχης της λέξεις με
τις εικόνες:

Στο τέλος της έκθεσης θα δεις σε φωτογραφία τη σύνθεση που φιλοτέχνησε ο Γιάννης Κολέφας για την κεντρική αίθουσα εκδηλώσεων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Απεικονίζει ολόκληρη την ιστορία της Θεσσαλονίκης. Το ψηφιδωτό απλώνεται σε επιφάνεια 75 τετραγωνικών μέτρων. Αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη ψηφιδωτή σύγχρονη δημιουργία στην Ελλάδα.

Ταξίδι ΟΤΟΝ ΚΟΣΜΟ TOU ΨΗΦΙΔΩΤΟΥ

Αυτό το έντυπο είναι του / της που
επισκέφθηκε στις / / τη μόνιμη έκθεση του Βυζαντινού
& Χριστιανικού Μουσείου και την περιοδική έκθεση
«Γιάννης Κολέφας. Οδοιπορικό στην τέχνη του ψηφιδωτού, 1927 - 1986»

Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο
Βασ. Σπηλιάς 22, 106 75 Αθήνα
Τηλ.: 210 72.11.027, 210 72.32.178
Fax: 210 72.31.883

Γραφείο Εκπαίδευσης: Ράνια Φανώκα, Ελένη Μάργαρη
Σχεδιασμός εντύπου: Γιώργος Σαυτός
Διόρθωση: Ελένη Μιχαλοπούλου

Ευχαριστούμε τους Σταθή Γκότση, Πάνο Βοσνίδη
και Ήλια Γκότση.